

Az egyetemek feladata.

Dorner, Die Aufgabe der Universitäten. Leipzig (Dürr) 1904.

A nagyhírű königsbergi tanárnak és ismert nevű ethikusnak nagyobb ünnepi beszéde az, a melyet a königsbergi tudományegyetem aulájában ez év januáriusában tartott s a melyben igen figyelemreméltó eszméket fejteget.

Az egyetem a középkornak egyik legmaradandóbb alkotása, de azért a reformáció szellemi szabadsága a humanismus, nyelvtörténet- és természettudományok gazdag vívmányainak okos felhasználásával emelte azt mai szellemi niveaujára, s vezetett az egész közoktatásügynek teljes megújulására. A reformáció az egyetemek reformációjának is bizonyult azáltal, hogy új egyetemeket létesített s a meglévőket az állammal karöltve átalakította. A mai német egyetem a tanítás s a tanulás szabadságának alapeszméjével az állammal szövetséges reformációnak a szüleménye. Volt idő, a midőn p. o. Köllner és Massow idejében, Németországban is meg volt a hajlandóság az egyetemi szabadság megszorítására s a szakiskolák vagy akadémiák gyakorlati irányú elszigeteltségére. A német szabad egyetem mai ideálja vagy mostani typusa *Fichte*, *Schleiermacher* és főleg *Humboldt V.*, „a legnagyobb német közoktatásügyi minis-ter” nevéhez és működéséhez fűződik. *Fichte* az állam feladatát a nevelés és oktatásban látva, az egyetemet „az értelem tudományok felhasználása iskolájának” mondja. Főszólyt fektet „a tudományok encyklopädiai tárgyalására”, s követeli „a megfigyelő képesség áthatását a fogalommal”. Központja az egyetemnek a bölcséleti fakultás, mint „a tudományos műérzék kifejlesztése”. Röviden *Fichte* azt kívánja, hogy az egyetem „a tudás művészi iskolája” legyen, a mihez az egyetem teljes autonómiája szükséges. S ha *Fichte* az egyetem szigorúan tudományos jellegét hangsúlyozva, annak jelentőségét a szabadságra való népnevelésben látta, úgy *Schleiermacher* magasztos ethikai idealismusa alapján jutott el az egyetem tisztán tudományos jellegének meghatározására. Abban különbözik *Fichte*-től, hogy ő a gyakorlati életre vonatkozó tudományosságokat is belevonja az egyetemek körébe. Mint nagy theologus, bölcselő és nyelvtudós ethikai alapon a tudományban nem pusztán eszközt lát a gyakorlati czélok szolgálatában, hanem önmagában is becses emberi életfeladatot. Megtanulni a tanulást s fejleszteni minden irányban a tudományos szellemet, az legyen a tudományegyetem megoldandó feladata. S ha az egyetem a tudományok összefüggő tárgyalására irányul, úgy alap- és központjának *Schleiermacher* szerint is a bölcséleti fakultásnak kell lennie. *Fichte*-től különbségben összeköti az egyetem eszméjében a gyakorlati s a tudományos érdeket, s ez

alapon a tudományos érzék kifejlesztésében látja az egyetem feladatát, s ezt szolgálják a seminariumok is. Ez megkívánja a tanítás és a tanulás szabadságát s a megismerés művében a tudományos szellemnek a jellem által való áthatását. S hasonló tudományegyetemi ideál lebegett *Humboldt V.* szemei előtt is. Ki Schleiermacher eszméit mint államférfiú a való életbe ültette át. Mély prófétai ihlettel az állam feladatát abban látta, úgy rendezni be az iskolaügyet, hogy szolgálatára álljon a magasabb tudományos intézeteknek. Csak az a tudomány, a mely a szellem mélyéből ered s abba van átültetve, átalakítja a jellemet is, a melyre az államnak oly nagy szüksége van. Mert hát az állam „a legfőbb szellemi javak művelője és hordozója”. Az állami élet legbiztosabb alapját: az idealismust nevelni, ápolni és fejleszteni az egyetem egyik legszebb feladata, a melynek élet- és létfeltétele a tanítás és a tanulás szabadsága s az egyetem teljes autonómiája”. Az egyetem legyen az idealismus hordozója, a szellemi szabadság menedékhelye s a haza díszje és büszkesége”.

Ime a német egyetem ideálja, s leghívebb minta- és példányképe! S az egyetem e működésében elméletileg és gyakorlatilag a legteljesebb szabadsággal jár el. Az egyetem e szabadsága tényleg is megteremtette a német földön a maga gyümölcseit. Bámulatos virágzásnak örvend ott a tudomány minden ága és szaka, s a német 22 tudományegyetem tudományos szelleme, képzése és iránya a külföldi államok felsőbb iskolaügyi szervezésének is alapul szolgál. Nem a vizsga vagy a colloquium, hanem az egyetemi szabadság ott a fődolog. Ezt megóvni a czéltalan korlátozástól, a tudomány szabad szellemi művelésének megnyerni az ifjúságot s áldozatkészségre bírni az államot minden művelt német ember lelkének az ideálja. Nem más ott az egyetem, mint tisztán tudományos főiskola az emberi ismeretkör összes ágaiban. Kettős feladata van ott az egyetemi tanárnak: „egy oldalról hirdetni a tudományt, de egyúttal meg is csinálni a tudományt, azaz tőle telhetőlg előbbre vinni tudásunkat, fejleszteni és bővíteni az emberi tudás körét; más oldalról pedig tudományos műveltségű és irányú új nemzedéket nevelni, mely a tudománynak nemcsak anyagát elsajátítsa, hanem szakának problémáiban is tájékozva legyen és tudományos szellemet vigyen magával az életbe”.

Ezek a gondolatok eszembe juttatják *Zellert*, a nagy hírű böléselettörténctíró, ki a berlini tudományegyetem 1884 aug. 4. emlékünnepeán a következő figyelemreméltó elvi kijelentéseket tette:

Az egyetemnek nem az a feladata, hogy hallgatói szellemi fejlődését korai befejezésre juttassa, hanem hogy kezdődő tudományos életüket ápolja s szakavatott vezetéssel odáig fejlessze, hogy útjokat meggyarapodott erővel s élesített szemmel maguk is keres-